

STEIN

3/1994

Det skal ikke være enkelt

Vi bringer her korrespondansen mellom Roald Ellingsen og diverse offentlige kontorer i spørsmålet om mineralleting på Hardangervidda.

BERGVESENET

Til Roald Ellingsen

Bokngata 13. 5500 Haugesund

Deres ref.: Vår ref.: BV utg.923/93/BD/HBJ Dato: 17.12.93.

BERGVERKSLOVEN OG MINERALSAMLERE

Vi viser til Deres brev til Hardanger Politikammer av 22.11.93 der De tar opp en rekke spørsmål angående bergverksloven. Bergvesenet ønsker i den anledning å gi vårt syn på forholdet mellom bergverksloven og mineralsamlere.

Det er viktig for å få en riktig forståelse av bergverksloven å holde klart for seg at loven gir visse rettigheter for privatperson vis a vis grunneier når det gjelder leting og undersøkelse av de mineralene som i lovens § 1 er definert som mutbare, loven gir ikke utvidede rettigheter vis a vis annet lovverk som tar sikte på å verne andre interesser enn grunneierens f.eks. lov om motorisert ferdsel i utmark, naturvernloven, plan- og bygningsloven o.l.

Det er og viktig å holde klart for seg at bergverksloven gir disse rettene til norske statsborgere og norske selskaper som ønsker å lete eller undersøke i den hensikt å bringe en forekomst fram til drift. Bergverksloven regulerer ikke forholdet mellom mineralsamlere og stat eventuelt grunneier. Det vil derfor være hensikten med uttaket av det mutbare mineralet som avgjør om det er et lovlig uttak eller ikke. Dersom hensikten er salg for fortjeneste på et skjerpe- eller mutingsstadium er dette ikke i samsvar med bergverkslovens og industrikonsesjonslovens bestemmelser. Det samme må gjelde for uttak der hensikten er å fremskaffe og omsette steinprøver til samlinger.

Lovlig uttak av mineralske forekomster til egen samling antas å følge av allemannsretten. Dette er en ulovfestet rett. Allemannsretten rekker ikke langt. Det er antatt at man har

anledning til å ta med seg en prøve av mineralet til egen samling og ikke mer. På side tre skriver de at straffelovens § 399 ikke er anvendbar på mutbare mineraler. Dette må bygge på den antagelse at de mutbare mineralene er herreløse. Dette er ikke riktig. De mutbare mineralene er statens eiendom.

Dette er prinsippet om Bergregalet. Staten har så i sin tid gitt den som opptrer på den i bergverksloven foreskrevne måte eksklusiv rett til å utnytte mutbare forekomster. Rettsstridig tillegning av mutbare mineraler (der ingen har bergrettigheter) antar Bergvesenet kan rammes av straffelovens § 399. Grunneier vil ikke kunne være fornærmet m.h.t. tilegnelsen, derimot antar vi at staten må kunne anses som fornærmet.

Bergvesenet vil og peke på at brudd på en rekke forhold i Bergverkslovgivningen er gjenstand for bøter etter BVL § 64. Av disse nevnes brudd på varslingsplikt ovenfor grunneier samt skjerpning på område som er unntatt etter § 3 i BVL. Vi gjør og oppmerksom på at paragraf 64 gir bøter til den muter som setter i gang undersøkelsesarbeid uten å rapportere oppstart av sine undersøkelser til bergmester jfr BVL § 50. Bergvesenet kan ikke se å ha mottatt noen slik melding fra dem i inneværende år.

Lenger ned på side 3 skriver De at det ikke er begrensninger i bergverksloven m.h.t. mengden av materiale som skjerper på denne måten kan ta ut og at begrensningen ligger i at man ikke kan utnytte mineralet kommersielt. Dette er ikke riktig. Det ligger en begrensning i det at formålet med uttaket må være å undersøke om forekomsten er av en drivverdig karakter. Uttaket må tjene denne hensikten. Et uttak med sikte på privat samling ligger utenfor det som bergverksloven gir skjerper og muter anledning til. Det ligger og en begrensning i volumet på uttaket i det at uttaket må ha karakter av undersøkelse av drivverdighet.

Videre skriver de på side tre at mutingsbrevet gir innehaver en eksklusiv rettighet i forhold til andre når det gjelder uttak fra et nærmere angitt område. Dette er ikke riktig. Mutingsbrevet gir muteren rett til å undersøke forekomsten. Dersom muteren kan sannsynliggjøre at forekomsten er drivverdig kan han søke om få en eksklusiv rett til forekomsten. En slik rett kalles utmål. For å få lov til å ta ut mineraler fra forekomsten med sikte på kommersiell utnyttelse så må utmålsnaveren ha driftskonsesjon etter industrikonsesjonsloven av 1917.

Også andre har lov til å skjerpe i et mutingsområde. Men skjerper skal ikke gå i veggen for muter.

Med hilsen Bergvesenet

Ole Nordsteien, bergmester Bård Dagestad, førstekonsulent

Kopi: Hardanger politikammer.

Til Bergvesenet

v/ Bergmesteren. Boks 3021 Lade, 7002 Trondheim

Haugesund, 04.01.94.

Jeg viser til tidligere korrespondanse i saken.

Med dette brevet vil jeg kommentere Bergmesterens utlegning av BVL i brev til meg av 17.12.93. med kopi til HP.

En førstegangs gjennomlesning av brevet kan lett gi inntrykk av en tilsynelatende fundamental forskjell mellom BV og undertegnede i oppfattelsen av de rettigheter BVL omtaler. Som jeg også ga uttrykk for overfor Bergmesteren i telefonsamtale 22.12. f.å. er det imidlertid min oppfatning at avstanden mellom våre synspunkter i realiteten er beskjeden, og langt fra så stor som enkelte kunne ha fått inntrykk av, hva angår de prinsipielle betraktninger og vurderinger. (At vi fortsatt nok kan være uenige om en del nyanser når det kommer til detaljene i lovfortolkningen, bør neppe representere noe stort praktisk pro-

blem.) - Jeg vil i det følgende forsøke å begrunne hvorfor jeg mener det slik:

I BV's brev er overskriften "Bergverksloven og mineralsamlere". Heri ligger nok selve hovedårsaken til den tilsynelatende store meningsforskjell. Allerede overskriften illustrerer nemlig at vi argumenterer og snakker forbi hverandre.

Mitt tema er nemlig ikke forholdet mellom BVL og mineralsamlere, men mellom BVL og norske statsborgere i sin alminnelighet. Jeg har aldri tenkt å prosedere på at BVL gir mineralsamlere spesielle rettigheter framfor andre.

Mitt hovedpoeng er at BVL's rettigheter gjelder for alle norske borgere, og uavhengig av deres eventuelle yrke/hobby/interesse! At jeg er amatørgeolog/samler gir meg heller ingen ringere rett etter BVL til skjerpning, muting etc. enn andre norske borgere, så lenge dette skjer innenfor BVL's intensjoner og konsesjoner!

Jeg er således prinsipielt enig i Bergmesterens anførsler, i den forstand at den virksomhet man som skjerper eller muter vil utøve skal finne sted i tråd med BVL's hensikter.

Så får vi kanskje heller være uenig i detaljfortolkningen når det gjelder spørsmål BVL ikke gir noe klart svar på, det være seg f.eks. antall av, eller kilovekt av, prøver som henholdsvis skjerper/muter kan ta med seg i sin sekk som et ledd i hhv. lete-/undersøkelsesarbeidet. Og det samme vil kanskje gjelde fortolkningen av hvor langt allemannsretten rekker i slike tilfeller. (Samtidig passer det meg her å ta forbehold også overfor den presise tolkning av pkt. 4.4. i forskriftene for Hardangervidda Nasjonalpark som Direktoratet for Naturforvaltning gir uttrykk for i brev av 07.10.93. til HP.)

På denne bakgrunn mener jeg min påstand, i brev av 22.11.93. om at straffelovens p. 399 ikke er anvendbar på mutbare mineraler, holder i forholdet til en skjerper/muter som opptrer innenfor BVL's intensjoner.

På ett punkt må jeg riktignok gi BV rett m.h.t. anførsel i brev til meg av 17.12.93. BV påpeker feilen i min påstand om at et mutingsbrev gir meg en eksklusiv rett til uttak av mutbart materiale fra mutingsområdet. Dette er en feilformulering fra min side. Det jeg mener å hevde er at muter etter loven har en eksklusiv rettighet innenfor området i forhold til andre, men slik at dette gjelder retten til undersøkelsesarbeid. (Og så får det evt. bli en ny diskusjon hvorvidt en muter har rett til å ta med seg hjem en prøve eller tre (eller mange) som et ledd i undersøkelsesarbeidet.)

Som en konklusjon: Alt jeg har gitt uttrykk for i mitt første brev er skrevet under den selv-sagte forutsetning at aktiviteten skjer innenfor BVL's hensikt. Og nettopp dette fremstår også som BV's hovedpoeng i brevet av 17.12.93.

Avslutningsvis vil jeg få gi uttrykk for mitt andre hovedpoeng, nemlig at kriteriet om at skjerpe-/mutings- aktiviteten skal innebære leting/undersøkelser i den hensikt å bringe en mulig forekomst fram til drift, ikke begrenser seg til drift bare i ren og tradisjonell bergverksmessig forstand, i form av nedknusing av erts med påfølgende utsmelting og salg/foredling av metall. Det er min påstand at en slik eventuell drift etter BVL også vil kunne innebære en mulig utnyttelse av en forekomst (etter utmålsforretning og konsesjonstildeling) i form av uttak av prøver av det mutbare materiale for salg på markedet, f.eks. som rene stuffer.

Som et belegg for denne min påstand vil jeg kort anføre Bergvesenets praksis og egen fortolkning av loven (og den presedens som i så måte følger av dette) forsåvidt angår «gullprosjektet» med tidligere muting og nåværende utmål Haugesundsgangen på Bømlo.

Slik jeg ser det ville et eventuelt «anatas-prosjekt» et sted på Hardangervidda ikke være noe annet enn en nøyaktig parallell til dette! Og det er innenfor denne tankerekken at all min argumentasjon i saken har funnet sted.

Jeg håper med dette å ha foretatt en endelig klargjøring av mine synspunkter.
Forøvrig takker jeg for en, sett med mine øyne, fruktbar dialog så langt.

Med vennlig hilsen Roald Ellingsen

Kopi: Hardanger Politikammer

Til Hardanger Politikammer v/ Politimesteren
Postboks 94, 5751 ODDA

Haugesund, 04.01.94.

Det vises til tidligere korrespondanse i saken.

Jeg har mottatt, og takker spesielt for, det siste brevet i saken fra HP datert 30.12.93. med kopi til Statskog Vestlandet. Jeg sier meg i denne omgang tilfreds med innholdet og tar HP's konklusjoner til etterretning.

Som en avslutning (?) på korrespondansen har jeg i dag skrevet en foreløpig siste kommentar til Bergvesenet og deres anførsler i brev av 17.12.93. til meg med kopi til HP.

For ordens skyld mottar HP kopi også av dette brevet.

Med vennlig hilsen Roald Ellingsen

Hardanger politikammer

Utskrift av melding nr: 000213/93 Lørdag, 04/09-1993

000213193 5803 BRUDD PÅ VERNEREGLENE FOR ANDRE VERNA OM - MISTANKE OM STEINSAMLING TYSSDAL- SKJEGGEDAL 5770 TYSSDAL ELLINGSEN, ROALD f. 11025040769, Status: Diverse

BOKNGATA 13, 5500 HAUGESUND , Tlf. priv: Tlf. arb:

18:20 PFB.TORSNES

Melder Langesæter at en mulig steinsamler kommer i retur fra fjellet, nærmere bestemt Storenuten. Det er ønskelig at denne personen blir sjekket med henblikk på steiner/krystataller som han evt. har med seg fra fjellet. Hansen/Hellan påtreffer personen i Skjeggedal, Han blir sjekket og det blir funnet mindre bergkrystaller. Personen blir innbrakt til politikammeret for nærmere sjekk av bl. annet et «Mutingsbrev» som denne skal ha med seg.

19:55 PFB.TORSNES

Hansen/Hellan bringer inn Ellingsen. Ellingsen legger frem brev fra Bergvesenet, samt mutingsbrev fra Bergmesteren. Disse dokumentene viser at Ellingsen har rett til å drive muting etter Titaniumdioksyder. Han hadde funnet 4 små stykker med stein, på ca 2x2 cm til ca 4x4 cm. Det var små mengder av det tidligere omtalte stoffet i disse steinene. Steinene var funnet i området rundt Tyssevassbu. Han hadde funnet steinene løse, de var ikke brukket løs. Ut fra disse opplysningene fikk Ellingsen med seg steinene igjen, og reiste hjem til Haugesund.

Til Statskog Vestlandet. Postboks 308, 5051 NESTTUN
Att.: Skjerveggen

Haugesund, 10.01.94.

Jeg viser til mitt åpne brev av 22.11.93. til Hardanger Politikammer med kopi til Statskog m.fl.

Videre vises til brev av 30.12.93. fra Politimesteren i Hardanger til meg med kopi til Statskog.

Overfor Hardanger Politikammer har jeg i brevs form så langt sagt meg tilfreds med brevs innhold og tatt HP's konklusjoner og initiativ til etterretning.

Som en bakgrunn for den videre saksgang vedlegges til Deres orientering kopi av følgen-

de korrespondanse mellom undertegnede og Hardanger Politikammer / Bergmesteren :
fra BV til RE

fra RE til BV / HP

brev av 10.01.94. fra RE til HP / BV

Deres videre initiativ i saken avventes og imøtesees. Jeg ber om å bli holdt underrettet om den videre saksgang.

Med vennlig hilsensen Roald Ellingsen

Til Hardanger Politikammer v/ Politimesteren
Postboks 94, 5751 ODDA

Haugesund, 10.01.94.

Apropos leting etter mineraler, mutbare og ikke mutbare - :

Til orientering, og uten ytterligere kommentarer, oversendes vedlagt kopi av brosjyre, sendt til alle husstander i vedk. kommuner, vedrørende mineraljakt i regi av offentlig myndighet. Av spesiell interesse tør være kapitlet «Jus for mineraljegerar».

Med vennlig hilsen

Roald Ellingsen

Kopi: Bergvesenet

Til Hardanger Politikammer v/ Politimesteren
Postboks 94, 5751 ODDA

Haugesund, 22.11.93.

Jeg tar med dette brevet på den ene side utgangspunkt i den befaring, og all forhistorien som lå til grunn for denne befaring, som fant sted 21.08.91. i området Nibbenut/Matskorhæ med representanter fra Statens Skoger, Tyssefaldene, Bergvesenet, Politietaten, Naturhistorisk Museum i Bergen og Norske Amatørgologers Sammenslutning (NAGS) m. fl. Dette var som kjent første gang alle berørte parter i denne saken satte hverandre møte for å starte et samarbeid. Oppfølgingen skulle skje i form av et fellesmøte i løpet av vinteren. Så vidt vites nå to år etter er det dessverre ennå ikke blitt noe av et slikt møte.

Dessverre, fordi dette bl.a. innebærer at gammel praksis fortsatt følges, såvel fra grunn-eieres som fra politiets side. Og med gammel praksis mener jeg den unyanserte praksis som utøves i forhold til amatørgologer, tilsynelatende uavhengig av hva slags mineraler som er samlet (mutbare og ikke mutbare), av hvor mineraler er samlet (nasjonalpark eller ikke nasjonalpark), av formålet med mineralsamlingen (egen samling, bytte, forskning, salg), og av hvilke mengder mineraler som er samlet. Jeg skriver tilsynelatende, fordi jeg må ta det forbehold som følger av at deler av min informasjon baserer seg på avis-artikler, med den usikkerhet m.h.t. rett gjengivelse som følger av dette.

Og dette fører meg til mitt andre utgangspunkt, nærmere bestemt den episode som utspant seg mellom Deres tjenestemenn og undertegnede i Skjeggedal og Odda lørdag 04.09. d.å. om kvelden da jeg returnerte fra fjellet etter en tur fra Tyssevassbu. Episoden er nærmere beskrevet av pfb. Torsnes i politikammerets vaktjournal fra samme dag, melding nr. 000213/93.

Dette brev skrives likevel ikke i indignasjon over at politiets praksis i slike saker denne gang rammet undertegnede, snarere tvert om. Endelig har jeg anledning til på selvopp-levd basis å ta problemstillingene opp direkte med etaten. Som mangeårig amatørgolog og mineralsamler har jeg de senere år vært spesielt opptatt av vernespørsmål knyttet til hobbyen vår. Og det er meget frustrerende år etter år stadig vekk å registrere at de som er satt til å håndheve lov og rett, og som med grunn i naturgitte forhold har fått dette med mineralsamling like i fanget og nærmest som et eget spesialfelt, ikke besitter den nødven-

dige kompetanse for å kunne gjøre en god og riktig jobb. Med kompetanse tenker jeg her ikke på mineralkunnskaper, men på juridisk kunnskap m.h.t. Bergverksloven m.m.

I det følgende vil jeg kort peke på noen konkrete problemområder hvor jeg mener at politiets framgangsmåte, slik jeg kjenner den fra artikler i pressen og fra andres og nå også egen erfaring, er hva jeg anser som uholdbar i den forstand at jus'en er mer enn tvilsom. Noen av temaene vil jeg i samråd med advokat vurdere å komme mer utfyllende tilbake til siden.

Ankepunkt 1 gjelder forholdet omkring nasjonalparken. La meg med en gang si at jeg fullt respekterer de verneregler som der gjelder, med de begrensninger dette medfører også for oss som mineralsamlere. Imidlertid, det er ikke alt som er forbudt heller innenfor nasjonalparkens grenser. Ifølge Kongelig Resolusjon av 10.04.81, med senere endringer vedr. Hardangervidda Nasjonalpark m.m. pkt. 4.4 "geologiske forekomster" er det ikke ulovlig å ta med seg løsmateriale for samleformål. Og dette gjelder altså enten mineralene er mutbare eller ikke mutbare (se nedenunder). Under "avhøret" av meg på politikammeret opplyste jeg som riktig var at mineralene var plukket som løse stykker på bakken (konferer vaktjournalen). Likevel ble jeg konfrontert med det irrelevante spørsmålet om jeg hadde vært i nasjonalparken og bedt om å anwise nærmere på kart i hvilket område funnet var gjort. Om jeg hadde funnet disse mineralprøvene i nasjonalparken og politiet hadde beslaglagt dem, hadde dette vært en myndighetshandling uten hjemmel i lov. Det er nærliggende å spørre, hvor mange ganger har dette skjedd ved politikammeret overfor personer som selv ikke kjenner sine rettigheter godt nok?

Ankepunkt 2 gjelder den spesielle og berømte forekomsten av anataskrystaller på bergkrystall ved Matskorhæ (også kalt Grisebingen). Politiet ynder tilsynelatende å omtale denne som en fredet forekomst. Dette må være mot bedre vitende. Enhver som har sett skiltet oppsatt ved forekomsten vet at dette kun viser til de generelle straffebestemmelser i straffelovens paragrafer 396 & 399 (sistnevnte paragraf ofte referert til som "moseloven"). At Mineralogisk- Geologisk Museum i sitt brev til Statens Skoger anmodet om etablering av et spesifisert vern (som naturminne) er en annen sak og kjent nok. Direktoratet konkluderte oppsiktsvekkende nok likevel med at en henvisning til nevnte paragrafer i Straffeloven var tilstrekkelig, og anfører (sitat:) «noe særskilt fredningsvedtak er således ikke nødvendig!» Under neste punkt vil jeg forklare hvorfor Direktoratet her likevel tok feil. Jeg viser også til artikkelen «Viddevoktere på ville veier» i NagsNytt / Stein nr. 2/89 (organ for Norske Amatørgeologers Forening) vedr. den påståtte, men manglende fredning av Grisebingen. Når det gjelder politiets gjentatte henvisninger (ref. avisoppslag) til forekomsten som fredet, kan dette i beste fall karakteriseres som desinformasjon. Ren uvitenhet kan det neppe være, dette ville i så fall være like graverende.

Ankepunkt 3 gjelder rettigheten enhver norsk statsborger har i h.t. Bergverksloven til på annen manns grunn å skjerpe (dvs. lete etter) mutbare mineraler. Det dreier seg om det eldgamle og hevdvunne prinsipp som her er nedfelt i loven, "bergfrihetens prinsipp". Loven definerer selv hvilke mineraler som er mutbare. Uvisst av hvilken grunn var jeg den første som satte forekomstene av anatas (og rutil og brookitt) på vestvidda i sammenheng med bergverkslovens rettigheter til skjerping, muting og utmål. Etter å ha innsatt at nevnte titaniumforbindelser er mutbare mineraler, og for å få en offisiell bekreftelse av mitt syn, søkte jeg Bergvesenet om mutingsbrev på anatas etc. i Nibbenut. Søknaden ble innvilget (nødvendigvis, da alle lovens krav var oppfylt), og disse mineralenes mutbarhet er dermed ikke lenger bare en påstand fra min side som amatørgeolog, men en offentlig bekreftet og dokumentert sak. For en nærmere innføring i de aktuelle paragrafer i Bergverksloven vises til min artikkel i NagsNytt/Stein nr. 1/90 vedr. temaet. Det kan også vises til Bergvesenets brev av 06.07.90. til Odda Lensmannskontor vedr. skjerping og muters

rettigheter. Ovenstående innebærer imidlertid store konsekvenser i forhold til politiets praksis hittil overfor personer som medbringer titanmineraler fra vidda:

For det første: Titanmineraler (og andre mutbare mineraler) kan med hjemmel i Straffeloven i utgangspunktet ikke beslaglegges (i alle fall ikke på grunneiers vegne). Bergverkslovens rettigheter gjør Straffelovens bestemmelse i paragraf 399 irrelevant hva angår mutbare mineraler. Og dette gjelder prinsipielt uansett hvilken forekomst de skriver seg fra, Matskorhæ eller andre (dog med de unntak som følger av nasjonalparken, kfr. ovenfor).

For det andre: Skjerper er selvfølgelig ikke henvist til å plukke slike mineraler løse på bakken. Loven gir skjerper adgang til å gjøre de nødvendige undersøkelser og til dette trenges et nødvendig utstyr. Dette innebærer som et minimum skjerpeutstyr i form av geologhammer/slegge og meisel (av politiet yndet, og tendensiøst, kalt «hoggeutstyr», som om det skulle være tale om ulovlig utstyr). Nødvendig utstyr kan på den annen side også bety dynamitt.

For det tredje: Det er ingen begrensninger i mengden av materiale som skjerper på denne måte kan ta ut, og ta med hjem for senere undersøkelser, ved egen hjelp eller i samarbeid med andre instanser. (Begrensningen som gjelder, og som vi også er oppmerksom på, er at uttatt materiale ikke kan utnyttes kommersielt.)

En passant skal her kommenteres, som tidligere nevnt, at jeg selv har gått et skritt videre i forholdet å opptre bare som skjerper, idet jeg videre har søkt mutingsbrev.

Ankepunkt 4 gjelder hva jeg oppfatter som forskjellsbehandling av norske statsborgere. Det dreier seg om politiets praksis med sjekk og innbringning/avhør av fjellvandrere, deriblant mineralsamlere, ved ankomst til Skjeggedal. La meg for ikke å bli misforstått først si at jeg er innforstått med at politiet ikke sjekker alle fjellvandrere på vei ned og at jeg derfor ikke ser noen problemer med at politiet sjekker folk på stikkprøvebasis. Jeg skal heller ikke påstå at politiet bevisst legger opp til forskjellsbehandling (selv om nedenstående eksempel avtegner en praksis farlig nær opp til dette). Jeg er imidlertid overbevist om at politiets informanter i mange slike saker, enten disse befinner seg tilfeldigvis i fjellet, i hytta på Topp eller nede ved trallebanen, plukker ut sine «mistenkelige» personer ut i fra om det dreier seg om folk de kjenner fra lokalmiljøet i Tyssedal/Odda eller ikke (eller kanskje ut i fra om bilen på parkeringsplassen har de rette bokstaver på skiltet eller ikke). Dermed mener jeg at politiet indirekte, og i praksis, står i stor fare for å medvirke til forskjellsbehandling av norske statsborgere (utenlandske statsborgere har idag, så lenge vi står utenfor EF, ingen rettigheter i forhold til Bergverksloven).

Et ferskt eksempel fra virkeligheten vil illustrere nærmere og konkret hva jeg mener: Lørdag den 04.09. d.å. blir politikammeret som beskrevet i vaktjournalen (av en politimann utenom tjeneste) varslet om at en mulig steinsamler kommer i retur fra fjellet og at det er ønskelig med en sjekk av vedkommende. Mens jeg sjekkes, og like før jeg blir bedt om å bli med ned til politikammeret i Odda, kommer to karer fra Tyssedal ruslende bort, nettopp kommet ned fra fjellet samme veien som jeg kom. De kommer bort der vi står for å hilse og slå av en prat. Like etter blir jeg bedt om å følge etter politiets bil ned til Odda i min egen bil (uten sertifikat og vognkort som politiet fortsatt beholdt selv om begge deler var i orden). Jeg spør da Helland/Hansen, hvorfor bare jeg skal sjekkes opp, og ikke de to andre personene, all den tid de også er kommet i retur fra fjellet samtidig med meg (og steinsamlere er de faktisk begge). Til dette svares at politiet bare har fått beskjed (nemlig av Langesæter, uten at navnet ble nevnt) om å sjekke meg! Nede på politikammeret reiser jeg derfor siden samme spørsmålet overfor Torsnes og spør om folks adresse er avgjørende for hvem som skal innbringes til avhør. Jeg må si at svaret jeg fikk var svært svevende og lite avklarende, i den grad det i det hele kan kalles et svar. Noe ble nevnt om at de

bare var blitt varslet om en mistenkelig person! Og på hvorfor i realiteten bare en av likefullt tre faktiske personer ble innbrakt, ble han svar skyldig. Jeg er i hvert fall ikke overbevist om at dette er en praksis fra politiets side som harmonerer med prinsippet om likhet for loven. En nærmere granskning her vil formodentlig være interessant.

Ankepunkt 5, som ikke har noe med de juridiske forhold å gjøre, gjelder igjen tilfeller av det vi i steinmiljøet oppfatter som desinformasjon i forhold til publikum via pressen. Jeg tenker her på avisoppslag, med eller uten bilde, hvor politiet står frem og uttaler seg om verdier på beslaglagt materiale spesielt, og nærmest på all bergkrystall m.m. fra vidda generelt, og om verdier som slett ikke harmonerer med virkeligheten. Jeg sier ikke at det ikke finnes verdifulle mineraler på vidda. Avisuttalelsene gir imidlertid inntrykk av at selv vanlige krystallgrupper av bergkrystall oppnår usannsynlige priser. I verste fall er dette desinformasjon. I beste fall er det en sammenblanding av «hummer og kanari» (les: alminnelig bergkrystall på den ene side og spesielt utsøkte eksemplarer av sjeldne titanmineraler på den annen side). Og så uopplyst kan det ikke forsvares at et politikammer kan opptre, som i sammenligning med politidistrikter andre steder i landet nærmest har utviklet som en spesialitet det som grenser til klappjakt på mineralsamlere. For oss mineralsamlere spiller det nok liten rolle om man får slike presseoppslag, vi er tross alt bedre opplyst. Men tenk hvilken virkning og signaleffekt oppslagene kan ha for andre personer: om de ikke var steinsamlere (og steinhandlere) fra før, kunne de nå riktig bli fristet til å bli det! Mitt poeng er at politiet burde holde seg for god til på denne måten å gjøre hele saken en bjørnetjeneste.

Hvorfor skriver jeg så dette brevet?

For det første fordi jeg ønsker å dele kunnskaper om et spesialfelt med den etaten som er satt til å håndheve lov og rett, men som etter praksis å dømme ikke besitter den tilstrekkelige detaljkunnskap.

For det andre fordi jeg forventer et svar med kommentar til mine anførte ankepunkter (punkt 1-5).

For det tredje fordi jeg forventer en omlegging av politiets praksis når det gjelder håndheving av rettsregler i forhold til mineralsamlere og andre.

For det fjerde fordi jeg skulle ønske at Hardanger Politikammer kunne ta et initiativ, siden ingen andre har gjort det, overfor de berørte parter som deltok i befaringen i 91, slik at saken i full bredde en gang kunne bli satt på dagsorden i et fellesmøte.

For det femte fordi jeg ønsker å vinne gehør for at vi i det organiserte steinmiljøet i landet (42 foreninger med NAGS som paraplyorganisasjon) er en seriøs part i saken. Vi har egentlig langt på vei felles interesser i saken, og uansett er vi en del av sakskomplekset som ingen kommer utenom. Det ligger en utfordring for alle til å se på oss som en kompetansebærer, som det ikke bare går an, men også vil være en fordel, å samarbeide med. Dette vil være en langt mer fruktbar vei enn som hittil å se på oss nærmest som mistenkelige elementer og potensielle miljøkriminelle. Vi har mye å tilføre i utarbeidelsen av en total strategi for området.

Jeg forstår at Fresvik har fått en spesialoppgave for alle kommuner som sogner til nasjonalparken med hensyn til ivaretagelse av verneregler og verdier der. Avslutningsvis vil jeg derfor være så fri å foreslå at også han blir informert om innholdet i dette brev.

Jeg avventer inntil videre Deres svar. Avhengig av hva som skjer eller ikke skjer vil jeg siden vurdere hvorvidt jeg skal gå videre i saken på egen hånd, eventuelt også i forhold til andre relevante instanser.

Med vennlig hilsen

Roald Ellingsen

KOPI SENDT TIL:

Statens Skoger, Vestlandets Skogforvaltning v/ skogforvalter K.I. Skjerveggen. A/S Tyssedaldene v/ adm. dir. Rolf Sandstå. Bergvesenet v/ bergmester Ole Nordsteien. Naturhistorisk Museum i Bergen v/ museumslektor Øystein Jansen. Norske Amatørgeologers Forening v/ formann Hans Vidar Ellingsen

STRAFVELOVEN OG MILJØKRIMINALITET NOEN REFLEKSJONER

Enkelte i mineralsantermiljøet er godt kjent med Straffelovens paragraf 399. Kanskje bedre enn de hadde ønsket og tenkt seg. En ting er at det famøse skiltet i Matskorhæ på Hardangervidda inneholder en henvisning til paragrafen.

I tillegg kommer at noen har havnet ytterligere i nærkontakt med paragrafen gjennom det stedlige politikammers mellomkomst. Straffelovens p. 399 ble ellers nærmest landskjent under begrepet «moseloven» gjennom den såkalte Øyerfjellsaken for ca. 5 år tilbake. Som noen vil huske endte saken med at en hotelleier, som ble anmeldt etter å ha hentet reinmose på Statens grunn, ble frikjent p.g.a. rettsvillfarelse. I januar 1989 stilte Georg Apenes på denne bakgrunn et, iflg. VG heller finurlig, spørsmål i Stortingets spørretime. I samme avis 26.01.89. uttaler daværende justisminister Helen Bøsterud som et tilsvarende at hun allerede hadde bedt straffelovkommisjonen se nærmere på paragrafen. Bøsterud uttalte videre at (sitat) «vi bør ikke ha straffebestemmelser som utløser bruk av politi mot folk som plukker løv, mose eller greiner på Statens grunn, når man ikke kan påvise miljø eller næringsmessige skader» (sitat slutt).

Interessant uttalelse fra en justisminister. Vi kunne nesten ikke ha sagt det bedre selv. Hva har siden så skjedd?

En telefon til lovavdelingen i Justisdepartementet avklarer raskt at med p. 399 har det ikke skjedd noe.

En nyhet er imidlertid at Justisdepartementets forslag om en ny straffebestemmelse er blitt vedtatt i 1993 og inntatt som en ny paragraf 152 b i Straffeloven. Bestemmelsen er fremmet i Ot prp nr 92 (1992/93): Om lov om endringer i Straffeloven (generalklausul om miljøkriminalitet).

Det er derfor med en viss interesse dette dokumentet mottas og leses. Dokumentet er på 22 sider og inneholder til slutt teksten i den nye paragrafen på 30 linjer. For dem som er spesielt interessert vises til selve Odelstingsproposisjonen. Her vil jeg bare kort kommentere et par forhold.

I lovens forarbeider skilles mellom tre hovedformer for miljøkriminalitet: forurensningskriminalitet, faunakriminalitet og kulturminnekriminalitet. Bestemmelsen er imidlertid ikke begrenset til bare å omfatte miljøkriminalitet av denne art. Bestemmelsen, som er inntatt i lovens generelle del, er også ment å fange opp eventuelle "hull" i den den øvrige, spesielle lovgivningen. Den innebærer også et signal om fremtidig strengere reaksjoner og straff mot miljøkriminalitet. På den annen side går det klart fram at generalklausulen bare skal ramme de mest alvorlige former for slik kriminalitet.

Spørsmålene som da melder seg er: Hva er egentlig miljøkriminalitet? Og: Har dette noen overhodet relevans til vår virksomhet i steinmiljøet?

Noen er nok av denne siste oppfatning. I Hardanger Folkeblad av 04.09.92. sto å lese under tittelen «Nytt mineralbeslag fra Tyssedalsfjellet» bl.a. følgende: «Det er ikke første gang det blir tatt beslag i store mineralpartier fra Tyssedalsfjellet. Det er heller ikke det største beslaget som er gjort. Men det viser at politiet tar det de mener er miljøkriminalitet på alvor».

Så har, eller har ikke, da dette likevel noe med oss å gjøre?

Odelstingsproposisjonen forteller at lovforslaget ble sendt ut til høring til en rekke insti-

tusjoner/foreninger/råd/forbund m.v. Av høringsinstansene forelå ved fristens utløp uttalelser fra 50 instanser.

NAGS er ikke med blant høringsinstansene. Hvorfor? Er NAGS ganske enkelt glemt eller bevisst utelatt? Alternativt: Har dette kanskje likevel ikke noe med oss å gjøre? Svaret, tror jeg, ligger kanskje et sted i mellom. Paragraf 152 b, og det samme gjelder for proposisjonen i sin helhet, nevner nemlig overhodet ikke stein, mineraler, eller annen form for geologiske forekomster med ett eneste ord. Det nærmeste den eventuelt kommer vår interessefelt må være i forbindelse med de vernede områder (nasjonalparker, naturminner, landskapsvernområder, naturreservater).

Så langt, så greit, kanskje.

Men hva med så p. 399? Den er ikke, og vil neppe heller bli, endret. Den vil nok fremdeles leve sitt liv, i den grad noen fortsatt tar den fram og ikke lar den gå i glemmeboken. Så er det da tilsynelatende fortsatt intet nytt i kongeriket, hva angår lover og myndigheters fortolkning av lover, innenfor vårt interessefelt? Kanskje, kanskje ikke. Den som lever får se. Noe nytt regner vi likevel med å kunne bringe framover. Så, for dem som ikke faller av lasset følg med. Føljetongen er slett ikke slutt.

Føljetongen fortsetter her:

Til Statsskog Vestlandet
Postboks 308, 5051 Nesttun

Haugesund 18.03.94

Jeg viser til mitt brev av 10.01.94 med vedlegg.

Videre vises til brev av 30.12.93. fra Politimesteren i Hardanger.

Da nå to måneder er gått uten noen form for tilbakemelding, ber jeg først og fremst om en bekreftelse på at ovennevnte brev er mottatt.

Dernest ber jeg om å bli informert om de skritt som måtte være tatt, alternativt de planer som måtte være lagt, med hensyn til den videre fremdrift i saken.

Med vennlig hilsen. Roald Ellingsen.

Kopi: Hardanger Politikammer, Bergvesenet, NAGS.

Til Roald Ellingsen

Bokngata 13, 5500 Haugesund

19.04.94

MINERALFOREKOMSTER I TYSSDALSFJELLA I ULLENSVANG KOMMUNE

Vi viser til: - brev av 10.01.94 med vedlegg

- brev av 30.12.93 fra Politimesteren i Hardanger

- brev av 18.03.94

Vi bekrefter å ha mottatt disse, og har registrert de synspunkter som der fremkommer vedk. juss og forvaltning m.v.

Det har i flere sammenhenger vært ytret ønske om en konferanse der problematikken rundt mineralsamling i forhold til grunneierinteresser, naturverninteresser m.v. blir belyst, og vi har sagt oss villig til å ta initiativ til en slik konferanse. Dette krever imidlertid en del tid til forberedelse, skaffe kompetente innledere til diskusjon om temaet m.v. P.g.a. sprengt kapasitet, møtekollisjoner m.v. har vi foreløpig ikke fått dette til å klaffe, men vi vil forsøke igjen så snart det lar seg gjøre.

Dette til foreløpig orientering.

Med hilsen

Kjell Inge Skjerveggen

Gjenpart: Hardanger politikammer.